

traducció en si és un treball de difícil factura, però ho és encara més si es tracta d'una obra que, a part de ser biogràfica i històrica, té un marcat caràcter jurídic i de dret canònic. Per tant, ha estat imprescindible dur a terme una intensa labor documentalista perquè la terminologia utilitzada en llengua anglesa fos tan precisa com es pogués. L'autora ha destacat com a punts més problemàtics la traducció dels títols, els antropònims, els topònims i els noms d'institucions i associacions. Amb la finalitat d'aconseguir una traducció accessible, Corpas Pastor ha traduït els topònims que tenen més tradició traductora en la cultura anglesa. Respecte als noms de personatges destacats, però no tan coneguts en general, com poden ser Ribas Quintana, Manuel Duran i Bas, Bonaventura Carles Aribau o Antoni Agustí, ha preferit mantenir-los en la llengua originària.

Després de finalitzar la traducció de l'edició espanyola del 1936, Corpas Pastor tanca l'edició anglesa amb els assaigs sobre sant Ramon citats anteriorment (p. 115-144) i amb un llistat bibliogràfic de l'autor original, al mateix temps que ens proporciona un nou llistat bibliogràfic rellevant sobre la figura de sant Ramon de Penyafort i sobre temes relacionats amb el sant. Felicitem Gloria Corpas Pastor i Louise Ashon pel resultat i es poden felicitar també tots els qui van posar els mitjans perquè aquesta biografia aparegués en diverses llengües, de moment quatre i en el futur és possible que en alguna més.

Rut Gutiérrez Florido
Universitat de Màlaga

DE LA CONSIGNACIÓ EN DRET ROMÀ A LA PROJECCIÓ EN EL DRET CIVIL, DE M. LOURDES MARTÍNEZ DE MORENTÍN LLAMAS²

Ens congratula fer-nos ressò d'un estudi monogràfic sobre un tema tan suggestiu com poc estudiat: de la consignació en dret romà a la projecció en el dret civil.

És un gran encert de l'autora començar l'obra assenyalant que la nostra disciplina ha de convertir-se no tan sols en la primera baula de la cultura jurídica, sinó en un instrument orientatiu de la pràctica jurídica, fet que la converteix, sia per la riquesa de les tècniques argumentatives, sia pel conjunt de les regles i dels principis, en un dret que transcendeix el mer pragmatisme, perquè sense el coneixement del *Corpus iuris civilis* el jurista contemporani no podria entendre el seu arrela-

2. Madrid, Dykinson, 2013, 230 p.

ment en els dos *corpora iura* baixmedievals, ni el contingut dels diversos codis i constitucions vuitcentistes.

El principi proclamat per Baldus de Ubaldis «qui vult scire consequentes debet primo scire antecedentes», és a dir, qui vulgui conèixer els consegüents ha de conèixer d'antuvi els antecedents, va ser ressenyat, entre d'altres romanistes, per Àlvar d'Ors quan, en un llibre homenatge al seu deixeble Alfonso Otero Valera, establí la possibilitat que es pogués analitzar una institució històrica partint del seu arrelament en el dret civil, en forma d'interpretació retrospectiva, criteri que, si bé no ha tingut un gran predicament entre la romanística espanyola, que prefereix un estudi des dels orígens fins a la plena recepció en el Codi civil, ens mostra la necessitat que la nostra disciplina no pot —o, si ho preferim, no ha de— quedar-se en la mera explicació de les institucions i les categories del dret romà, perquè podria tornar a posar-la en un greu risc, fet que no treu que reconeguem que en la jurisprudència romana podem trobar tota una *scientia iuris*.

És per aquest motiu que podem congratular-nos que l'autora s'hagi decantat per la metodologia seguida pel professor Antonio Fernández de Buján en el seu llibre *Derecho privado romano*, on reflecteix amb claredat la seva constant preocupació per ensenyar el dret romà en interrelació amb el dret positiu, fet que facilita que l'estudiós pugui assolir la seva plena formació com a jurista.

En aquest sentit, el professor Antonio Fernández de Buján assenyala en el seu enriquidor pròleg «que la valuosa aportació de la professora Martínez de Morentín, escrita amb rigor i honradesa científica, ve per a enriquir una matèria que necessitava un estudi global com el dut a terme per l'autor, que constitueix sens dubte un avenç en el marc dels estudis romanístics, a l'ensens que està cridat a despertar un notable interès entre els estudiosos d'altres disciplines, de manera singular entre els civilistes i processalistes, amb el que això significa de contribució a la connexió desitjable entre la investigació històrica i la dogmàtica moderna, tan necessària per al progrés de la ciència del dret», punt al qual, segons el nostre parer, s'arriba —àmpliament— al llarg de l'excel·lent treball.

Quant a la metodologia usada, la professora Martínez de Morentín l'explica perfectament en les pàgines 35-36, on assenyala: «en matèria de consignació, la situació material de les parts que hi intervenen no permet raonar partint de la idea general per a arribar al cas particular. El rebuig del creditor que obstaculitza l'execució de l'obligació ha portat el legislador a dictar una regla per a solucionar la situació de manera gairebé automàtica. Així, la consignació apareix com una solució pragmàtica [...] Aquest mètode de treball tan romà és el que s'ha seguit en l'elaboració d'aquest estudi: s'ha procedit a examinar cada cas concret recollit a les fonts; des dels diferents supòsits que s'hi han recollit i les solucions que els juristes hi han donat, s'ha arribat a la formació dels conceptes, que ens porten a la consi-

deració d'una institució: la institució concreta». Aquesta metodologia li ha permès concretar, en tota la seva extensió, l'abast i la valoració pràctica de la institució objecte d'estudi: la consignació.

La finalitat de l'obra no és només l'estudi històric d'una institució en concret, sinó suplir la llacuna bibliogràfica que existeix en el nostre país sobre la consignació: «Malgrat que la transcendència pràctica ha estat objecte d'una insuficient atenció per part de la nostra doctrina», aquest fet no ha succeït en altres països de l'entorn, «en els quals existeix una certa preocupació, com és el cas del dret francès, alemany o italià, que representen els grans sistemes que sobre aquesta matèria es pot invocar». Però, com aquest estudi assenyala, l'autora no es dedica a omplir la llacuna existent en la nostra doctrina, fet que per si mateix ja seria un valor acadèmic que caldria tenir en compte, sinó que es dedica a extreure del dret comparat agudes reflexions sobre com es poden solucionar els problemes que la institució té actualment, fet que dona a la monografia una consistència acadèmica i pragmàtica digna de ser valorada.

En relació amb el contingut, l'obra s'estructura en cinc extensos capítols, precedits d'una aclaridora introducció que reivindica, amb tota justícia, la importància que la jurisdicció voluntària té en el dret, i no tan sols en el romà, sinó també en el medieval i el modern.

Com que entenc que el que és fonamental en una recensió no és descriure procel·losament el contingut dels diferents capítols, sinó destacar les aportacions de l'obra ressenyada, passo a indicar breument el contingut dels tres blocs en què, segons el meu parer, es pot dividir l'obra: dret romà, dret històric i dret actual.

En relació amb el dret romà (capítols I-II), l'autora sosté que a l'antiga Roma no es podia veure la *consignatio* com un mecanisme d'alliberació del deutor, sinó que es va haver d'esperar a l'època clàssica perquè tingués l'efecte alliberador, moment en què no es facultava el deutor perquè abandonés el bé o la cosa deguda. Sorgiren d'aquesta manera l'*oblatio*, l'*obsignatio* i el dipòsit *in aedem*.

A l'època postclàssica, el procés civil admetia l'acceptació dels documents redactats pels notaris com a prova documental, fet que produïa —com a efecte— la liberalització del deutor, atès que s'hi reflectia la consignació de la cosa deguda.

Amb caràcter general, hem d'assenyalar que el pagament per consignació era només procedent en els deutes dineraris o en coses mobles, com també ho era que el deutor pogués retirar les coses consignades abans que el creditor les hagués pres, cas en el qual l'obligació renaixia en tota la seva amplitud.

Quant al dret històric (capítol IV), l'autora, amb bon criteri, analitza la recepció de la *consignatio* tant en el dret espanyol com en l'històric comparat, fet que dota l'estudi d'una visió omnicomprendiva de la tasca històrica.

Pel que fa a les *Partidas*, si bé el text alfonsí no esmenta el terme *consignació*, sí que admet les expressions «pusiesse en guarda» o «fiedad». El seu contingut recollia la possibilitat que el deutor quedés alliberat quan el creditor li rebutgés el pagament (Partida 5). L'esquema reproduceix el romà: oferiment, realització en presència de testimonis —posteriorment s'imposà davant del jutge— davant d'algun lloc religiós, o a la sagristia d'una església davant d'algun home bo.

Quant al dret comparat, l'autora analitza amb rigor i profunditat la realitat en el dret francès, que requereix els oferiments de pagament seguits de consignació; en el dret alemany es recull la figura de la mora del creditor, i es recorre a la consignació quan era impossible apel·lar al creditor perquè era absent o bé perquè era indeterminat o desconegut; pel que fa al dret italià, l'autora el considera un híbrid entre el dret francès i l'alemany.

L'autora dedica la darrera part de l'obra a l'estudi de la consignació en el dret espanyol (capítol IV) i a la possible existència d'un futur Codi de contractes (capítol V).

En relació amb la vigència d'aquesta figura en el Codi civil, la professora Martínez de Morentín, després d'assenyalar que, malgrat que aquest hagi pres com a model el napoleònic, «en aquesta matèria es donà pas a una tendència simplificadora, reduint-se al mínim els formalismes, fet que facilità d'aquesta manera la liberalització del deutor, que és el que en definitiva hom pretén quan recorre a aquest mecanisme» (p. 135), tracta les següents qüestions pressupòsits de la consignació: oferiment de pagament, els supòsits compresos en l'article 1176 del Codi civil, requisits de la consignació, els seus efectes i la seva naturalesa. En relació amb la seva naturalesa, l'autora, després d'analitzar les diferents postures, sosté que «som davant d'un subrogat del pagament; és dir, es tractaria d'un dipòsit judicial amb liberalitat alliberadora» (p. 154).

Finalment, l'autora, amb l'agudesia intel·lectual que la caracteritza, tracta la sempre complexa possibilitat de l'existència d'un futur Codi de contractes, o, si ho preferim, d'una virtual unificació jurídica d'Europa o d'un nou ordre jurídic. Quant a això, i després d'una exhaustiva i admirable anàlisi del dret comparat, arriba a la conclusió que «probablement sigui una de les matèries menys polèmiques i més harmonitzades de fet» (p. 208), ja que «no és aquesta una matèria en què puguin apreciar-se diferències substancials en els ordenaments assenyalats [...] Igualment, tampoc hi solen haver grans diferències de plantejament en el mode en què la doctrina entén les legislacions nacionals» (p. 209).

Per acabar, en la monografia trobem un complet índex de fonts jurídiques i doctrinals i una recapitulació de l'extensa bibliografia utilitzada per a l'elaboració de l'obra, fet que, juntament amb l'ampli aparell crític, ens permet valorar el rigor i la coherència de la investigació.

Per aquest conjunt de raons, ens hem de congratular per la brillantor d'un treball dens de contingut i clar en la línia argumental, deutor, en gran manera, de la línia d'investigació iniciada pel professor Antonio Fernández de Bujan, a qui voldria fer un reconeixement públic per la labor que està duent a terme a favor de la investigació i la difusió del dret romà amb la direcció de la col·lecció «Monografías de Derecho Romano» (Dykinson), fet que facilita la tasca de tot investigador, així com pel fet que ha estat investit, amb tot el mèrit, doctor *honoris causa* per la Universitat de Plovdiv (Bulgària).

Juan Alfredo Obarrio Moreno
Universitat de València

*ESTUDIOS DE TRADICIÓN ROMANÍSTICA: TUTELA
ET CURATELA, DE JUAN ALFREDO OBARRIO MORENO*³

Els qui coneixem el professor Juan Alfredo Obarrio sabem de la seva constant reivindicació de la tradició romanística, de la recepció del *ius commune* com a àmbit propi de la romanística, visió que avui no tan sols és assumida pel descriptor de l'assignatura, sinó per una gran part de la romanística.

L'obra que tot seguit recenciono reflecteix els molts anys d'investigació que l'autor ha dedicat a l'estudi de la cultura jurídica medieval, extrem que es veu en el fet que l'obra no és un estudi sobre un període o un autor concret, sinó que és alguna cosa més: és una reflexió serena sobre una cultura i un dret —el *ius commune*— a la qual només es pot arribar després d'un llarg itinerari acadèmic. Per aquest motiu no dubtem —d'antuvi— que serà ben acollida pels especialistes de diversos camps, atès que a través de l'obra el lector pot recórrer l'itinerari d'una institució, la tutela i la curatela, en una realitat concreta: l'ordenament històric del regne de València.

Metodològicament, per tal de suplir les nombroses llacunes jurídiques dels textos legals i amb el propòsit de verificar el grau de compliment de les institucions objecte d'aquest estudi, l'autor ha recorregut tant a una identificació i exegesi de les fonts jurídiques, bibliogràfiques i procedimentals, com a una constatació en la pràctica judicial, on, amb l'anàlisi del volum documental disponible, mostra documentalment la vigència en la praxi jurídica. Aquesta pràctica que se'n

3. Madrid, Dykinson, 2011, 489 p.